

Herre i eget hus eller tjener i statens

Taler

Erna Solberg

Dato

15 mai 2014

Sted

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Omstendigheter

Demokratilunsj for Norges ordførere

- 1 Takk for invitasjonen.

I år feirer vi Grunnloven.

- 5 Et startpunkt for norsk selvstendighet og for fremveksten av det demokratiet vi kjenner i dag. Et demokrati som vi gjerne hyller, men som vi også må forsvare.

Ja, hvis vi vil ta vare på og utvikle demokratiet, må vi tørre å diskutere hva som må forandres. Forandre for å bevare det som er verdifullt.

10

Grunnlovsfedrene på Eidsvoll gjorde fascinerende mye i de hektiske månedene frem mot 17. mai. Og minst like mye i de dramatiske månedene etterpå. De trakk opp rammene for statsforfatningen og for sentralforvaltning. Grunnsteiner i det norske byggverket.

15

Arbeidet med det lokale selvstyret kom i gang noe senere og endte i 1837 -- med formannskapslovene.

20

Som Yngve Flo fortalte, av enkelte historikere beskrevet som den største og viktigste utfyllingen som Grunnloven noen gang har fått og kunne få.

25

Ja, kong Carl Johans sanksjonering av formannskapslovene 14. januar 1837 er en merkedato. 14. januar var for øvrig datoen for Kielfreden i 1814 -- trolig en påminnelse fra kongen om betydningen av den datoen for norsk selvstendighet.

Samtidig var det eksempler på kommunalt selvstyre også før 1837. Rett nok

usystematisk.

- 30 I Vardal i Oppland var det allerede i 1810 etablert en form for formannskap med fem medlemmer. Det hadde rett til å fastsette inntekter og utgifter for kirke, allmenningen og veistellet. Bare ved større bevilgninger måtte de rådføre seg med allmuen.
- 35 Historikeren Tore Pryser forteller at på Namdalseid fikk en Hans Barlien i 1826 valgt en bygdekomité på 12 medlemmer til å ta seg av styre og stell i bygda. Også Overhalla fikk en slik komité. Bakteppet var maktkampen med embetsmennene.
- 40 Amtmannen mente Barliens initiativ ikke var bra for innbyggerne, men «kunne bibringe dem begreper og grundsætninger hvorved almuen indvikler seg i fortrædeligheder som kan faa slemme følger for dem». Barlien ble da også tiltalt for opprør i 1830. Men bare syv år senere var det klart for et kompromiss mellom embetsregimets sentralisme og bøndernes ønske om å overføre makt til
- 45 lokale organer.

Dette gjør 1837 til et punkt i utviklingen mot det vi i dag tar som en selvfølge. Et lokalt selvstyre, med egne valg, egne folkevalgte, blant annet dere som er her i dag, og egne organ. Et politisk nivå som utøver makt på vegne av lokalsamfunn

50 og innbyggere og som bærer mye av samfunnets velferd på sine skuldre.

Det er mye pent å si om lokaldemokratiet i Norge. Det skyldes blant annet at vi -- i motsetning til mange andre land i Europa -- har valgt å vise kommunene stor tillit og gi dem store ressurser for å løse sine oppgaver.

55 Dagen i dag er en naturlig anledning til å takke dere som bærer et ordførerkjede for at dere har påtatt dere vervet som folkevalgt. La meg også si hvor viktig det er at dere som ordførere gir oss i regjering og i rikspolitikken gode og klare tilbakemeldinger. Det setter vi pris på.

60 Ved et jubileum, som i år, skuer vi naturlig nok tilbake. Vi finner kanskje noe nytt. Eller vi kan fortolke kjente begivenheter annerledes enn for 50 eller hundre år siden. Nye utviklingstrekk avtegner seg. Men et jubileum er også, og det er like spennende, en anledning til å se fremover, spekulere i hva som venter oss.

65

Jeg tror Ynge Flo har rett når han sier at kommunen både må være effektiv og en demokratisk aktør og medspiller i utformingen av nasjon og samfunn.

70 Som ved en historiens ironi leverte regjeringen i går et lite bidrag til dette -- i det dokumentet om kommunereform som ble oversendt Stortinget. Ved denne anledningen skal vi la dagsaktuelle debatter hvile, men la meg helt til slutt knytte noen kommentarer til hva det lokale skal være i det nasjonale demokratiet.

75 En åpenbar utfordring for kommunesektoren ligger i det som fremstår som et evig paradoks. Det er bred enighet om at lokalt selvstyre er viktig. Samtidig er det også et betydelig trykk -- både politisk og administrativt -- for å øke den statlige styringen av kommunene.

80 Spenningen er ikke ny. Men den er der til fulle -- og vi som mener alvor i vår hyllest av lokaldemokratiet, må hele tiden søke svar på hvordan vi fortsatt skal ha et lokaldemokrati med innhold, mening og makt.

Da er det viktig å anerkjenne det engasjementet for enkeltsaker, for skolen,
85 nærmiljøet, barnehagen, eldreomsorgen, som mange mennesker har. Det er ofte dette engasjementet som er veien inn i lokalpolitikken.

Vi som sitter i politiske posisjoner på heltid må være opptatt av hvordan vi skal legge til rette for mer av dette engasjementet. Lokaldemokratiet trenger
90 engasjerte borgere som er opptatt av det fellesskapet som kommunen utgjør.

Det var høy temperatur på Eidsvoll i 1814 og det var harde tak under forberedelsene til formannskapslovene i 1837. Jeg er trygg på at vi tåler debatt om lokal forvaltning, lokalt selvstyre og lokal organisering også i årene som
95 kommer. Ja, vi trenger det skal vi gi kommunene et forsvar som favner bredt og stikker dypt.

Det handler til syvende og sist, som det er sagt ved tidligere høytidelige anledninger, om kommunene skal være herre i eget hus eller tjener i statens.

100

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Festtale, Kommunepolitikk, Kommunesammenslåing

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/herre-i-eget-hus-eller-tjener-i-statens>

110

115

120

125

130

135

140